

1. Obiekt

BANK

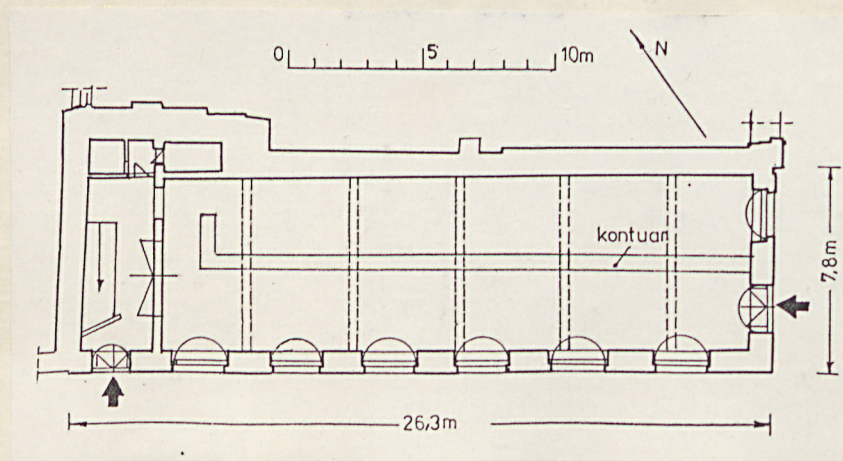
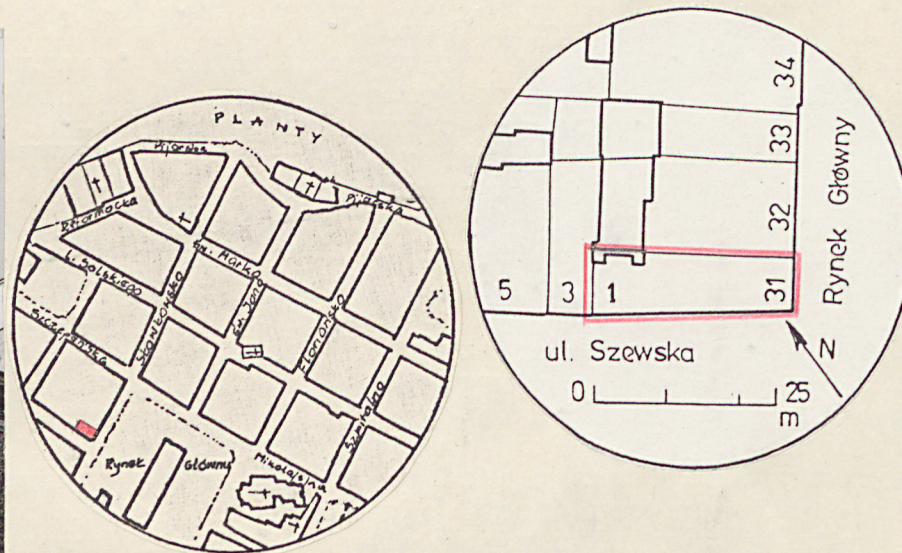
2. Czas powstania

1912-1914

3. Miejscowość

KRAKÓW

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

4. Adres

Rynek Gł. 31/ul. Szewska 1

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo

gmina Dz. Śródmieście

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1. VI. 1975 r.

województwo

powiat Dz. Stare Miasto

8. Właściciel i jego adres

Bank Polska Kasa Opieki
Oddział w Krakowie

9. Użytkownik i jego adres

Bank Polska Kasa Opieki
Oddział w Krakowie

10. Rejestr zabytków

Nr A-867 data 8.11.1980

autor zdjęć Kazimierz Maciąg

data wykonania X 1989

miejsce przechowywania negatywów

Prac. Fot. PP PKZ O/Kraków

2. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Najstarsze dzieje zabudowy na parceli w narożniku Rynku Gł. i ul. Szewskiej nie są znane ze względu na brak przekazów źródłowych i utrudnienia w dostępie do zachowanych reliktyw pierwszego budynku murowanego. Działka w obecnych granicach powstała prawdopodobnie jeszcze w średniowieczu, być może na przełomie XIII i XIV w., po podziale dużej kuryjnej posesji (42x21 m), sięgającej pierwotnie do połowy bloku. Murowana zabudowa mogła powstać jeszcze przed poł. XIV w., ze względu na narożne położenie działki. Pierwszy budynek frontowy był zapewne jednopiętrowy, jednotraktowy; posiadał przedproże (istniejące jeszcze w XVIII w.). Zmiany w 2 poł. XIV i w XV w. nieznane. Po pożarze w 1525 r. odbudowa; być może wtedy budynek uzyskał formę, w której przetrwał do 2 poł. XIX w.: dwa piętra i rzut w postaci litery L (skrzydła wzdłuż Rynku i ul. Szewskiej) z niewielkim podwórkiem w pn.-zach. części działki; piwnice w części frontowej założone równolegle do Rynku; na parterze w części frontowej sklep i sień, z nimi poprzeczne pomieszczenie gospodarcze i w traktie tylnym duża izba; w skrzydle od ul. Szewskiej pomieszczenia w układzie jednotraktowym. Na ścianie granicznej od strony kamienicy przy ul. Szewskiej 3 ganek na kamiennych krokwistynach. Przekształcenia w 2 poł. XVI i w XVII w. nieznane. Stan z pocz. XVIII w. wg opisów: budynek dwupiętrowy; pomieszczenia frontowe (od Rynku) i w traktie środkowym na par-

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach wnętrze wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Posesja, o kształcie prostokąta, znajduje się w pd.-wsch. narożniku bloku zabudowy wyznaczonego linią regulacyjną Rynku Gł. i ulicami - Szewską, Jagiellońską i Szczepańską; stanowi ona ok. 1/36 powierzchni całego bloku. Budynek zajmuje całą powierzchnię działki.

Materiał, konstrukcja, technika. W piwnicach (nieдоступnych ze względu na charakter użytkownika) zastosowany zapewne kamień wapienny (prawdopodobnie nieobrobiony) oraz cegła ręcznie formowana i być może cegła maszynowa - stan ten jest efektem włączenia piwnic starego domu (XIV w.) do nowego budynku. Na wyższych kondygnacjach użyta zapewne w znacznym stopniu cegła ręcznie formowana (mury obwodowe w części pn. i zach. - mury graniczne z sąsiednimi kamienicami; XIV-XVI w.) oraz cegła maszynowa (mury obwodowe w części wsch. i pd. a także wewnętrzne mury działowe). Elewacje otynkowane. Do dekoracji fasady użyte obrobione ciosy kamienne oraz sztukaterie. Stropy nad pomieszczeniami wszystkich kondygnacji żelbetowe. Więźba dachowa ogniotrwała; dach o niewielkim nachyleniu połaci, konstrukcji żelbetowej. Dach kryty blachą. Posadzkę stanowi - w piwnicach prawdopodobnie wylewka cementowa i płytki ceramiczne, na parterze płytki ceramiczne, na wyższych kondygnacjach w większości pomieszczeń parkiety klepkowe, w sanitariatach płytki ceramiczne i lastriko. Klatka schodowa umieszczona w zach. części budynku, przy ścianie granicznej z domem nr 3 przy ul. Szewskiej. Schody dwubiegowe, żelbetowe. Stopnie pokryte lastrikiem. W miejscu balustrady przy pierwszym biegu ścianka żelbetowa zwieńczona listwą miedzianą, wyżej balustrada z prostymi drewnianymi tralkami. Podesty klatki schodowej służą dodatkowo celom komunikacyjnym w ramach poszczególnych kondygnacji. Drzwi i okna ościeżnicowe. Drzwi dwuskrzydłowe i jednoskrzydłowe, niektóre z nadświetlami, płycinowe; kilkoro drzwi metalowych. Okna półskrzynekowe (podwójne), w większości dwuskrzydłowe (okna na piętrach), ośmio- i sześciopolowe; część okien (okna na parterze) nie otwierana, z podziałem ramowym listwami metalowymi, z lufcikami.

Rzut. Działka, o kształcie prostokąta, z niewielkim prostokątnym aneksem od pn.-zach., zabudowana całkowicie. Budynek potraktowany jako zespół dużych pomieszczeń (na każdej kondygnacji jedno pomieszczenie), zajmujących 9/10 powierzchni rzutu, połączonych klatką schodową. W kondygnacji podziemnej trezor wydzielony grubymi ścianami. Pomieszczenia na II, III i IV p. podzielone ściankami na mniejsze lokalności. Aneks w pn.-zach. części budynku zawiera małe pomieszczenia gospodarcze.

Bryła. Wysokość budynku utrzymana w skali sąsiedniej zabudowy. Budynek czteropiętrowy, z facjatą w środkowej części strychu, podpiwniczony. Dach pulpitowy z dodatkową połcią od wsch., o niewielkim nachyleniu połaci. Nad facjatą dachek dwuspadowy. Budynek, jako obiekt położony w narożniku bloku, przy wylocie ul. Szewskiej na Rynek, stanowi charakterystyczny element jego zach. pierzei. Wkomponowany został w istniejącą, starszą zabudowę na zasadzie kontrastu, jego bryła nie niszczy jednak sylwetki bloku.

Elewacje. Dzięki położeniu w narożniku bloku budynek posiada dwie elewacje zew-

14. Kubatura 5215 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 1027 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne bank (w miejscu kamienicy mieszczkańskiej - por. p.12)	17. Użytkowanie obecne bank
-------------------------------------	--	--	--------------------------------

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja
po 1945 r. drobne adaptacje i remonty

19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy
konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Ogólnie dobry. Konstrukcja budynku (fundamenty, ściany, stropy, dach) nie wymaga żadnych interwencji. Wyposażenie wymaga prac remontowych o niewielkim zakresie.

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Utrzymać bez jakichkolwiek zmian bryłę budynku.

Utrzymać obecny charakter budynku, nie zmieniając funkcji i wynikającego z niej układu. Ewentualne korekty i adaptacje muszą mieć zakres bardzo ograniczony. Remonty winny ograniczyć się do odnowienia istniejącego wyposażenia. Koncepcje, projekty i prace wykonawcze winny być konsultowane pod względem konserwatorskim.

Wskazane jest przeprowadzenie prac restauracyjnych w sali operacyjnej na parterze, w powiązaniu z zabiegami mającymi na celu odtworzenie jej pierwotnego wyglądu (wymiana stolarki okiennej, naprawa detali wyposażenia, uzupełnienie kontuaru etc.). Należy utrzymać pierwotne wyposażenie wszystkich pomieszczeń budynku.

Wymienić należy część instalacji technicznych.

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania) (wybór)

Akta wiertelnicze (Revisiones quart.: akta rękopiśmienne władz budowlanych), Archiwum Państwowe w Krakowie, nr kat. 1378 (z r. 1612), 1383 (1700), 1384 (z l. 1728, 1733, 1734, 1735, 1738).

Akta Budownictwa Miejskiego (plany archiwalne), APK, Dz. I, 1.sp. 25

K. Richter, Kadaster miasta Krakowa, 1862, Muzeum Historyczne m. Krakowa, sygn. 413

22. Bibliografia

J. Louis, Przechadzka kronikarza po Rynku krakowskim, Kraków 1890

Dokumentacje

B. Książek, J. Laskownicka, J. Gil, Ekspertyza konserwatorska. Blok nr 19 w Krakowie, t. I-III, Miejskie Biuro Projektów 1976

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury) (wybór)

"Wjazd księcia Auersperga do Krakowa", akwarela M. Stachowicza, 1796, MHmK

Widok zach. pierzei Rynku, rys. Ł. Kozakiewicza, ok. 1825, APK, Teka Grabowskiego B 25

Kartografia

Plan zabudowy Rynku krakowskiego z 1787 r., D. Pucek (wg S. Tomkowicz, Ulice i place Krakowa w ciągu dziejów, Biblioteka Krakowska nr 63-64, Kraków 1926)

Plan Krakowa tzw. Senacki, 1802-1808, I. Enderle (wg Plan miasta, wyd. H. Münch, Kraków 1959)

Plan sytuacyjny i niwelacyjny miasta Krakowa z 1878 r., W. Konarzewski, MHmK, sygn. 44/VIII a

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

Waldemar Komorowski

Imię i nazwisko

data

XI 1989

26. Sprawdził

Imię i nazwisko

data

27. Załączniki

2 wkładki

1. Miejscowość

KRAKÓW

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

BANK

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

cd. punktów 12 i 13

12. terze sklepione, izba nakryta stropem; na I i II p. w trakcie środkowym sienie oświetlone oknami z Szewskiej, na I p. sień sklepiona; schody do II p. kamienne; na murze granicznym od pn. sąsiada ganki do ustępów; elewacja od Rynku dwuosiowa, okna w elewacjach w obramieniach kamiennych z podziałami krzyżowymi; elewacje w wielu miejscach podparte szkarpami; dach kryty dachówką. W 1 ćw. XVIII w. zabudowa w złym stanie, pogłębionym jeszcze zawaleniem się ściany granicznej z gankami w 1734 r. i wybuchem prochów w kamienicy przy Rynku Gł. 30 w 1738 r. W owym czasie remonty o różnym zakresie. W 1 poł. I. siedemdziesiątych XIX w. generalny remont połączony ze zmianą układu komunikacyjnego (likwidacja sieni na parterze od frontu, likwidacja pierwotnych schodów, budowa nowych przy ścianie granicznej kamienicy Szewska 3), nadbudowę III p., zmianą podziałów i dekoracji elewacji. Po 1912 r. wyburzenie całej istniejącej zabudowy i wzniesienie obecnego budynku wg projektu arch. Kazimierza Wyczyńskiego i Ludwika Wojtyczko dla krakowskiej filii Banku Przemysłowego w Warszawie. Ok. 1938 r. zmiana dekoracji fasad w partii parteru i drobne adaptacje wewnątrz wg projektu arch. Stefana Świszczowskiego i Tadeusza Tombińskiego.

Kamienica należała do rodów mieszczańskich, z warstw średnich i patrycjuszowskich: w XIV i XV w. Tenczerów potem Bonikowskich i Różyków (XVII w., "Bonikowska", "Różykowska"), Wilhelmów ("Wilhelmowska") i spokrewnionych z nimi Fachinettich (XVIII w.). W 1 poł. XIX w. posesja była własnością Sendrakowskich, w 2 poł. Grossmanów, potem Wilhelma Fenza. Większość z wymienionych właścicieli była z zawodu aptekarzami lub cukiernikami, stąd na parterze znajdował się w XVIII w. sklep korzenny a w XIX w. cukiernia. Obecnie budynek jest użytkowany przez krakowski oddział Banku Polska Kasa Opieki.

Budynek Wyczyńskiego i Wojtyczki jest przykładem klasycyzującego nurtu architektury modernistycznej. Jego kubiczna bryła, dość dobrze dopasowana do zespołu starszej zabudowy, potraktowana została jak kaseta opięta płytą dekoracją o charakterze architektonicznym. Wyraźnie widoczne jest wahanie w ogólnej kompozycji bryły: tradycyjnej zasadzie ustawiania kamienic rynkowych frontem do placu przeciwstawiono próbę zaaranżowania fasady od strony ul. Szewskiej.

13. wnętrza - obydwie rozwiązane są podobnie, z zastosowaniem jednej formuły kompozycyjnej. Budynek w zasadzie nie posiada elewacji głównej (fasady); elewacja od Rynku zaakcentowana jest balkonem na I p., elewacja od ul. Szewskiej facjatą - elewacje są ściśle symetryczne (jedynie wejście od ul. Szewskiej wybijają się z rytmu jednakowych otworów parteru). Elewacje pięciokondygnacyjne, od Rynku Gł. dwuosiowa, od ul. Szewskiej siedmioosiowa; układ osi symetryczny. Elewacje skomponowane w nawiązaniu do tradycji klasycznych, z silnym uproszczeniem detalu ale z zachowaniem podstawowych zasad kompozycyjnych. Na wysokim, gładkim cokole ustawione są lizeny biegnące przez trzy kondygnacje pięter, dźwigające wysoki pas, będący silną redukcją belkowania. Nad belkowaniem znajduje się kondygnacja o charakterze mezzanina, zachowująca jednak wysokość niższych kondygnacji. Mocno wystający gzyms, wieńczący elewacje, stanowi jednocześnie optyczne zamknięcie bryły, gdyż płaski dach nie jest widoczny z Rynku i od strony ulicy. Parter do wysokości 1/4 obłożony płytami kamiennymi (piaskowiec) o gradziowanej powierzchni, ułożonymi w pas powtarzający artykulację wspartych na nim otworów okiennych. Okna parteru zamknięte półkoliście, w obramieniach z piaskowca z profilowaniem w formie simy, wspartych na prostokąt-

Wkładkę założył: Waldemar Komorowski, XI 1989
(imię, nazwisko, data)

Wzór ODZ 1978

Miejsce przechowywania negatywów:

nych w przekroju cokolikach. Taki sam jak okna kształt i obramienie posiadają drzwi w elewacji od strony Rynku, natomiast drzwi od strony ul. Szewskiej ujęte są portalem o formie edikuli, gdzie ustawione skośnie kanelowane pilastry dźwigają belkowanie bez architrawy, z kinationem jońskim pod gzymsem. Nad belkowaniem półkolista wnęka. Okna zabezpieczone kratami z gęsto ustawionych prętów stalowych, przeplatanych skośnie w 2/3 wysokości; połączenia kute i zgrzewane. Drzwi w wejściu z Rynku dwuskrzydłowe, z półkolistym nadświetłem, stalowe, z dużymi płycinami szklanymi. Płycinę i nadświetle zabezpieczone kratami z prętów stalowych wygiętych w odcinkowe łuki, tworzące soczewkowate formy; w nadświetlu promienista kompozycja. Drzwi w wejściu z ul. Szewskiej dwuskrzydłowe, drewniane, płycinowe. Brzegi ramiaka zaznaczone listewkami, narożniki zaakcentowane kanelowanymi kostkami z guzem. Górne płyciny szklane. Parter oddzielony od wyższych kondygnacji płaskim gzymsem. Okna I p. typu porte-fenetre, dwuskrzydłowe, podwójne, ośmiopolowe, okna wyższych pięter sześciopolowe. Okna bez obramień. Pomiędzy oknami I i II p. prostokątne płyciny ze stylizowanymi, antytetycznie ułożonymi rogami obfitości (wykonane w tynku szlachetnym i stiuku (?)). Lizeny rozcłonkowujące partię pięter ujęte uskokowo zestawionymi pasami listew. Okna IV p. w płytkich wnękach rozdzielonych płycinami, na których metodą płytkiego r-reliefu przedstawiono symetryczne arabeski o motywach zbliżonych do ludowych. Okna I p., okna klatki schodowej (pierwsza oś od zach. w elewacji pd.) oraz balkon od Rynku zabezpieczone kratami sięgającymi 1/3 ich wysokości. Kraty z prętów stalowych o motywie takim jak górne części krat w oknach na parterze. Gzyms zamykający elewację ozdobiony od spodu płytkami z symetrycznie rozmieszczonymi kropkami. Elewacja facjaty dwuokienna, gładka, zamknięta gzymsem, na którym uskokowa attyka.

Wnętrze i wyposażenie. Mimo zachowania się znacznych partii pierwotnej zabudowy (mury graniczne od strony sąsiadów) wnętrza nie wykazują żadnych cech stylowych charakterystycznych dla okresów wcześniejszych niż ten, z którego pochodzi obecny budynek. Reprezentacyjnym pomieszczeniem banku jest główna sala operacyjna, mieszcząca się na parterze. Jest prostokątna, zajmuje 9/10 rzutu parteru. Nakryta stropem na pięciu żelbetowych, prostych podciągach, lekko skośnych w partiach skrajnych. Dekoracja wnętrza klasycyzująca o pewnych wpływach konstruktywizmu; spokojna i wyważona. Ściany obłożone kwadratowymi taflami ze sztucznego, gładzonego stiuku (stucco lustré), całość zamknięta profilowanym gzymsem. Nad drzwiami w ścianie zach. w prostokątnej, profilowanej ramie gipsowa płycina z Madonną, będącą kopią drezdeńskiej Madonny Rafaela. Obramienia okien w formie wałka ze stiuku barwionego na niebiesko. Posadzka z drobnych kostek, błękitnych i białych, ułożonych we wzory geometryczne (linie proste i płynne). Środkiem pomieszczenia, niemal przez całą jego długość biegnie kontuar w formie lady na cokole (obłożonym od strony klientów płytami stiukowymi), dźwigającej szklane osłony osadzone w metalowych prętach. Sala oddzielona od klatki schodowej ścianką o konstrukcji metalowej. W ścianie drzwi metalowe o płycinach osłoniętych kratą z listew metalowych układanych w koła. Na ścianie pn. zegar o cyferblacie z detali metalowych.

Instalacje. Elektryczna, wodno-kanalizacyjna, gazowa, centralnego ogrzewania.

1. Miejscowość

KRAKÓW

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

BANK

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

4 fotografie

elewacja od strony ul.
Szewskiej, widok od pd.-zach.

wejście z ul. Szewskiej

okno na parterze elewacji
od strony ul. Szewskiej

Wkładkę założył: Waldemar Komorowski, XI 1989
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Prac. Fot. PP PKZ O/Kraków

Wzór ODZ 1978 r.

elewacja od strony Rynku
Gł.; parter i I p.